

ÎNDRUMAREA MUZEALĂ ȘI ȘCOALA

Dr. S. MARCUS și Anca DABIJA

Muzeul de artă, prin esența și funcțiile sale generale, tinde să realizeze un proces educațional de o deosebită importanță socială. Influențarea și cultivarea gustului estetic al publicului reprezintă o îndatorire socială de maximă răspundere. Acestea implică un complex și îndelungat proces formativ, în care îndrumarea muzeală capătă o pondere deosebită.

Evidențierea funcției educative a muzeului de artă a constituit obiectul celor două articole cu caracter preponderent teoretic, inserate în numerele anterioare ale „Revistei muzeelor”. Scopul prezentului articol constă în încercarea de a muta obiectul discuției pe un plan aplicativ, urmărind să surprindem unele din mijloacele cu caracter psihopedagogic de optimizare a activității de îndrumare muzeală.

Pornind de la un principiu teoretic perfect valabil al funcției educative a muzeului de artă, de la o concepție pedagogică înaintată a îmbinării optime a cunoștințelor școlare cu cele extrașcolare, de la o imperioasă necesitate socială de a acorda tineretului un fundament de cultură artistică, inițiatorii lectoratului de la Muzeul de artă al R.S. România au preconizat introducerea unui sistem organizat de educare estetică a elevilor. În cadrul lectoratului se prezintă două cicluri unitare de lecții, eșalonate pe parcursul unui an școlar: un ciclu de istoria artei românești și altul de istoria artei universale. Prin tematica acestor lecții, pusă de acord cu planul de învățământ, se urmărește completarea programului de instrucție și educație estetică realizat în școală, precum și formarea la elevi a gustului pentru opera plastică.

Lectoratul de pe lângă Muzeul de artă al R.S. România funcționează de trei ani cu un public format din elevi adolescenți și preadolescenți de la mai multe școli din capitală. Interesul crescut pe care-l manifestă școala pentru aceste lecții este explicabil, precum tot așa de explicabilă ni se pare și grija manifestată de corpul de îndrumare al muzeului pentru îmbunătățirea mijloacelor psihopedagogice de educare artistică. Pe aceasta se întemeiază colaborarea dintre Muzeul de artă al R.S. România și Institutul de psihologie al Academiei de Științe Sociale și Politice al R.S. România.

Domeniul pedagogiei muzeale este în general destul de puțin cuprins în preocupările cercetătorilor. Ne-au parvenit unele studii de un real interes din R.D.G., Franța și R. P. Polonă, unde practica legăturii muzeu-școală constituie o preocupare mai veche și cu rezultate fructuoase, privind mai ales mijloacele pedagogice de educare estetică a elevilor. La noi în țară, o experiență în acest domeniu abia se realizează. De aceea, eforturi susținute în această direcție se impun atât din partea școlii, cât și din partea muzeului. Într-o lucrare recentă, Elena Joița* semnală faptul că, în școală, munca educativă în domeniul artistic nu este îndejuns de bine organizată și orientată către un scop precis prin metode adecvate. Din anchetele realizate, am constatat că există școli în care nu se predă de loc istoria artei, iar la liceu asemenea lecții sînt eșalonate numai pe parcursul a 20 de ore. Aceste carențe manifestate în procesul educației artistice a elevilor pot fi remediate atât la nivelul școlii, dar mai ales în cadrul activităților extrașcolare, între care lecțiile de la Muzeul de artă reprezintă forme dintre cele mai eficiente.

Ce dovedește, pînă în prezent, experiența lectoratului pentru elevi? Dintr-o anchetă efectuată cu un număr de 224 de elevi care au parcurs ambele cicluri de lecții în anul școlar 1969—1970 s-a desprins cu claritate rolul pe care-l capătă lecțiile de la muzeu pentru completarea tuturor cunoștințelor școlare. Iată, spre exemplificare două dintre relatările elevilor: „Lecțiile de la muzeu mi-au lărgit sfera cunoștințelor despre arta românească și universală și m-au făcut să îndrăgesc pictura” (elev clasa a XI-a); „Lecțiile de la muzeu completează cunoștințele dobîndite în școală deoarece aici am văzut diferite tablouri care reprezintă evenimente istorice, mari luptători sau scriitori care au luptat pentru libertatea poporului și despre care am învățat la școală” (elev clasa a VIII-a). Pentru unii elevi lecțiile de la muzeu constituie singura activitate extrașcolară orientată către cunoașterea artei plastice. Astfel, din totalul elevilor interogați, circa 36% nu au preocupări extrașcolare legate de artele plastice, iar procentul este mai crescut la preadolescenți (53%) față de adolescenți (27%). Din perspectiva acestor rezultate se justifică importanța completării educației estetice prin lecțiile de la muzeu. Despre valoarea instructiv-educativă a acestor lecții ne relatează și unii profesori care însoțesc elevii la muzeu: „Vizitele și lecțiile la Muzeul de artă au o influență pozitivă în ceea ce privește pregătirea multilaterală a elevilor. Completarea cunoștințelor prin aceste lecții este necesară și foarte bine venită” (prof. la Liceul „D. Bolintineanu”).

* Elena Joița, *Atitudinea față de frumusețe — dimensiune a lumii spirituale a adolescentului*, comunicare prezentată la Sesiunea națională „Cercetarea științifică în sprijinul perfecționării învățămîntului în școala de cultură generală”, „Didactica și educația” Craiova, 1969, p. 522—526.

Răspunsurile elevilor scot în evidență și avantajele pe care le oferă lecțiile de la muzeu (cursuri competente și atractive, însoțite de proiecții de diapozitive și filme despre arta plastică). În plus, intervine elementul esențial pentru educația artistică și anume contactul nemijlocit cu opera de artă originală. Această confruntare cu „originalul” contribuie nu numai la o lărgire a viziunii elevului asupra artistului, dar implică o puternică trăire emoțională de tip estetic.

Ancheta în rândul elevilor care urmăresc expunerile din cadrul lectoratului ne-a mai relevat și alte laturi pozitive ale acestui mod de educație. Cu multă sinceritate, unii dintre elevi declară interesul dobândit pentru arta plastică, ca urmare a frecventării lecțiilor de la muzeu. „Înainte de a veni aici, la lecții, mă cam plictiseam când priveam o operă de artă. Acum lecțiile mă atrag și vizitez de fiecare dată cu plăcere muzeul” (elev clasa a VIII-a), iar alt exemplu, al unui elev mai mare, vine să-l completeze pe cel anterior: „O explicație o constituie însăși persoana mea. La început mă interesa mai mult o discuție despre ultimul film văzut, acum mă interesează o discuție, sau mai multe chiar, despre arta plastică” (elev clasa X-a). Alți elevi se referă și mai direct la rolul pe care-l joacă pentru ei lecțiile urmărite la muzeu: „Lecțiile m-au ajutat să pot analiza mai atent un tablou, să zăbovesc mai multă vreme într-o expoziție, să manifest mai multă răbdare și interes pentru pictură” (elev clasa XI-a).

Desigur însă, că interesul exprimat de elevi pentru conținutul celor înșușite în cadrul lectoratului nu se rezumă doar la aprecieri laudative. Răspunsurile date de elevi cuprind și interesante propuneri, sugestii de lărgire a tematicii cursurilor. Dintre acestea am reținut pe cele mai frecvente și anume: a) necesitatea unor lecții cu caracter introductiv în arta plastică, în care să fie cuprinse informații cu privire la specificul acesteia în raport cu celelalte arte, lecții referitoare la tehnicile folosite în creația plastică precum și îndrumări privitoare la modul în care trebuie privită și înțeleasă opera de artă; b) predarea unor lecții cu caracter monografic, pornind de la necesitatea adâncirii cunoașterii unor mari personalități artistice; c) prezentarea în cadrul unor lecții speciale a concepției și tehnicilor artistice din plastica modernă etc. Reținem, în aceeași ordine de idei, unele propuneri și sugestii privitoare la metodologia desfășurării lecțiilor de la muzeu, formulate de către profesori: a) necesitatea activizării elevilor în cursul lecțiilor, cu scopul păstrării unui tonus crescut în receptare, a mobilizării atenției, ca și a realizării unor confruntări de opinii între elevi și îndrumători; b) introducerea în economia lecției a unor momente de fixare a cunoștințelor predate cu ajutorul stabilirii unor concluzii sumare dar precise, sau prin proiectarea unor diapozitive, care ajută la definirea mai exactă a stilului curentului, sau al celui al artistului.

Atari sugestii, ca și altele ce mai pot să apară pe parcursul desfășurării lecțiilor, constituie un material de analiză util îndrumătorului de muzeu.

Cercetarea psihopedagogică efectuată la Muzeul de artă are în vedere și o altă latură a procesului formativ și anume, stabilirea rolului ce-i revine îndrumătorului de muzeu în ampla acțiune de educare artistică a elevilor.

Îndrumătorul de muzeu reprezintă factorul esențial și activ în relația muzeu-școală, cel care trage în fapt opera de educare estetică a elevilor. De acesta depinde până la urmă dacă elevul se alege sau nu cu un profit cognitiv și emoțional ca urmare a frecventării cursurilor de istoria artei, dacă elevul începe să capete sau nu interes pentru artă.

Munca de îndrumare presupune o pregătire temeinică și continuă. Îndrumătorul de muzeu trebuie să fie un specialist cu multiple cunoștințe de istoria artei și de tehnică a creației, cu o pregătire culturală multilaterală, care nu poate să se rezume numai la cunoașterea exemplară a teoriei; el trebuie să reușească să se înarmeze cu acele mijloace absolut necesare valorificării cu eficiență a acestor cunoștințe.

În cadrul îndrumării elevilor se pun probleme speciale cu privire la cunoașterea particularităților psihice de vîrstă, a nivelului de înțelegere, a gradului de cultură manifestat de acest public. Îndrumătorul trebuie să-și diferențieze metoda predării în funcție de publicul adolescent sau preadolescent.

Cercetările psihologice care se efectuează în prezent la Muzeul de artă al R.S. România urmăresc, printre altele, și obiectivul de a furniza îndrumătorului un minimum de noțiuni despre particularitățile psihice implicate în receptarea operei de artă de către elevi, cu scopul de a crea un cadru pedagogic util în munca de îndrumare. Totodată, aceste cercetări au în vedere propuneri concrete privitoare la metoda desfășurării lecției, pornind de la principiul teoretic de a nu îndepărta elevii de unele deprinderi intelectuale înșușite în școală, dar în același timp de a nu face din lecția de la muzeu o repetare a unei lecții școlare, ci de a-i da un caracter mai lejer, mai activ în care imbinarea instrucției cu educația să se realizeze implicit.

În sfîrșit, pe lângă o pregătire constantă și profundă, pe lângă o cunoaștere fundamentat științifică a psihologiei publicului și a mijloacelor eficiente de a i se adresa, îndrumătorul de muzeu trebuie să răspundă și unor cerințe strict legate de profesia de pedagog. Contactul permanent cu elevii necesită tact pedagogic, înțuirea stării de spirit a vizitatorului, înțelegere și răbdare, folosirea cu discreție a puterii de convingere, prezența de spirit în răspunsuri, efort pentru evitarea monotoniei. Toate acestea se cer a fi dublate de un interes crescînd pentru profesiunea căreia i se dedică, pasiune și dorință de perfecționare.

Organizat la un nivel corespunzător cerințelor actuale ale practicii educaționale, lectoratul pentru elevi de la Muzeul de artă al R.S. România tinde spre o continuă perfecționare, cu sprijinul direct al cercetării științifice.